

Nikolas Sparks

ŠETNJA ZA PAMĆENJE

Prevela
Dubravka Srećković Divković

■ Laguna ■

Beograd, 2016.

Naslov originala

Nicholas Sparks

A WALK TO REMEMBER

Copyright © 1999 by Nicholas Sparks Enterprises, Inc.

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

Roditeljima, s ljubavlju i uspomenama:

Patriku Majklu Sparksu (1942–1996)

Džil Emi Mari Sparksu (1942–1989)

Takođe bratu i sestri, od srca i duše:

Majki Sparksu

Danijel Luis

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Prolog

Kada sam imao sedamnaest godina, život mi se zauvek promenio.

Znam da ima ljudi koji se iznenade kad tako kažem. Pogledaju me čudno kao da nastoje da proniknu šta se to tada moglo dogoditi, mada se retko kad potrudim da objasnim. To što ovde živim maltene otkako znam za sebe ne znači da sam dužan da objašnjavam, sem pod sopstvenim uslovima, a i priča bi zahtevala više vremena nego što je većina ljudi voljna da mi podari. Ona se ne može sažeti u dve-tri rečenice; ne može se spakovati u nešto uredno i prosto što bi ljudi odmah razumeli. Uprkos tome što je prošlo četrdeset godina, oni koji žive ovde a poznavali su me te godine prihvaćće izostanak objašnjenja bez prigovora. Moja priča je u neku ruku i njihova priča, pošto je posredi nešto što smo svi zajedno proživeli.

Ja sam tome, međutim, bio najbliži.

Imam pedeset sedam godina, ali i dan-danas pamtim sve što se desilo te godine, do najsitnije pojedinosti. Često je oživim u mislima, vratim je u postojanje, i svestan sam da tada uvek osetim čudan spoj tuge i radosti. Ima trenutaka kad zažalim što ne mogu obrnuti sat unatrag i ukloniti svu tugu, ali čini mi se – kad bih to uradio, i radost bi nestala. Zato dočekujem uspomenne onako kako dolaze, sve ih prihvatam, dopuštam im da me povedu kad god je moguće. A to se dešava češće nego što priznajem.

Danas je dvanaesti april, poslednja je godina pred svršetak milenijuma; dok izlazim iz kuće, obazirem se oko sebe. Nebo je natušteno i sivo, ali kako odmičem ulicom, tako primećujem da su dren i azaleje u cvetu. Samo malčice povlačim rajsferšlus jakne. Vreme je prohladno, mada znam da će se za svega koju nedelju ustaliti u nešto prijatno, a sivo nebo će uzmaći pred onim danima zbog kakvih je Severna Karolina među najlepšim krajevima sveta.

Sa uzdahom, osećam kako mi se sve vraća. Sklapam oči i godine počinju da se nižu obrnutim redom, polako kuckaju unatraske, poput kazaljki sata koje su se pokrenule u pogrešnom smeru. Kao da gledam kroz nečije tuđe oči, posmatram sebe kako se podmlađujem; vidim svoju sedu kosu kako zadobija smeđu boju, osećam kako mi se bore oko očiju izglađuju, mišice i noge postaju mi žilave. Pouke koje sam sticao s vremenom sve su blede, a nevinost mi se vraća kako se bliži ta važna godina.

A onda, slično meni, počinje da se menja i svet: putevi su uži, a neki postaju i šljunčani, predgrađa zamenjuje obradiva zemlja, ulice u centru grada vrve od ljudi koji zaviruju u izloge dok prolaze pored Svinijeve pekare i Palkine kasapnice. Muškarci imaju šešire, žene su u haljinama. Na zgradi opštine u gornjem delu ulice zvoni zvono u tornju...

Otvaram oči i zastajem. Stojim ispred baptističke crkve, a dok joj gledam u zabat, tačno znam ko sam.

Zovem se Landon Karter i imam sedamnaest godina.

Ovo je moja priča; obećavam da ništa neću izostaviti.

Najpre ćete se smeškati, potom ćete plakati – ne recite da vas nisam upozorio.

Prvo poglavlje

Te hiljadu devetsto pedeset osme, Bofort u Severnoj Karolini, koji se nalazi na obali u blizini Morhed Sitija, bio je mesto nalik mnogim drugim južnjačkim gradićima. Od onih mesta gde leti vlažnost toliko poraste da nakon izlaska do poštanskog sandučeta imaš utisak da ti treba tuš, a klinci idu bosonogi od aprila pa do kraja oktobra pod hrastovima okićenim španskom mahovinom. Ljudi su tu mahali iz kola kada god ugledaju nekoga na ulici, bez obzira na to da li ga poznaju, a vazduh je mirisao na bor, so i more, što je miris jedinstven za obe Karoline. Za mnoge tamošnje žitelje pecanje u zalivu Pamliko ili lov na rakovice u reci Njus bili su način života, a čamci su stajali privezani gde god se vidi Priobalni kanal. Na televiziji smo imali samo tri programa, mada televizija nikada nije ni bila važna nama koji smo tamo rasli. Umesto oko nje, naš život se vrteo oko crkava, kojih je bilo osamnaest već

samo u okviru gradskih međa. Nosile su imena kao što su Hrišćanska crkva zajedništva, Crkva onih kojima je oprošteno, Crkva nedeljnog iskupljenja, a uz njih su tu, dabome, bile i baptističke crkve. Dok sam ja rastao, bila je to neporecivo najpopularnija veroispovest u kraju, pa su tako baptističke crkve postojale takoreći na svakom uglu širom grada, mada je svaka za sebe smatrala da je iznad ostalih. Bilo je tu baptističkih zajednica svih tipova – baptisti slobodne volje, južni baptisti, kongregacioni baptisti, baptisti misionari, nezavisni baptisti... dakle, stekli ste sliku.

U to doba, najvažniji događaj u godini finansirala je baptistička crkva iz centra grada – Južna, ako baš hoćete da znate – udružena s mesnom srednjom školom. Svake godine su u Bofortskom pozorištu priređivale svoju božićnu svečanost, zapravo predstavu iz pera Hegberta Salivana, sveštenika koji je u toj crkvi služio otkako je Mojsije rastavio Crveno more. Dobro, možda i nije bio baš toliko mator, ali jeste bio dovoljno mator da mu se maltene providi koža. Bila je stalno nekako znojava, i prozirna – klinici su se kleli da su mu doslovno videli krv kako teče kroz žile – a kosa mu je bila bela kao oni zečići kakvi se viđaju u prodavnicama životinja pred Uskrs.

U svakom slučaju, on je napisao komad pod naslovom *Božićni anđeo*, zato što nije želeo da i nadalje izvođe oveštalu Dikensovu klasiku, *Božićnu priču*. Po njegovom mišljenju, Skrudž je bio neznabožac koji se raskajao

samo zato što su mu se prividali duhovi, a ne anđeli – a ko sme reći da je njih poslao Bog? I ko sme reći da se posle nije vratio svome grešnome životu u slučaju da nisu bili poslani neposredno sa neba? To se na kraju nije tačno saopštavalo – jeste da je komad donekle upućivao na veru i tako to – ali Hegbert nije imao poverenja u duhove ukoliko nisu doslovno poslani od Boga, što tu nije objašnjeno jasno i glasno, i zbog toga je bio u velikom ratu sa tim komadom. Pre koju godinu bio je izmenio kraj predstave – u neku ruku je dopunio sopstvenom verzijom gde matori Skrudž postaje propovednik i tako to, pa kreće u Jerusalim da nađe mesto gde je Isus svojevremeno učio književnike. Nije mu to baš najbolje prošlo – čak ni kod pastve, koja je sedela u gledalištu i razrogačenih očiju buljila u spektakl – a u novinama su objavljeni prikazi u stilu: „Premda je predstava izvesno bila zanimljiva, nije to baš ona koju svi mi znamo i volimo...“

I tako je Hegbert rešio da se okuša s pisanjem sopstvenog komada. Čitavog života je sam sebi pisao propovedi, a pojedine među njima, morali smo priznati, bile su štaviše zanimljive, naročito kad priča o „gnevu Božjem koji će se obrušiti na bludnike“ i sličnim lepim stvarima. Tad mu je stvarno krv ključala, verujte mi na reč, kad priča o bludnicima. To mu je bila istinska bolna tačka. Dok smo bili mlađi, drugari i ja bismo se sakriili iza drveća pa vikali „Hegbert je bludnik!“ kad god ga ugledamo kako ide ulicom, i kikotaše se kao klipani,

kao da smo najdomišljatija stvorenja što su igda naseљjavala ovu planetu.

Matori Hegbert bi stao kao ukopan i načuljio uši – bogom se kunem, doslovno su se pomerale – i poprimio onu jarkocrvenu nijansu kao da se upravo napio benzina, a debele zelene vene u vratu počele bi svud redom da mu iskaču, pa je ličio na one karte sliva Amazona kakve smo viđali u *Nešenel džiografiku*. Zaškiljio bi levo, desno, oči bi mu se skupile u proreze dok nas traži pogledom, a onda bi, jednako naglo, opet krenuo da bleđi i povratila bi mu se ona riblja koža, pred našim očima. Majke mi, vredelo je to gledati.

Dakle, mi smo se krili iza drveta, a Hegbert (uzgred, kakvi to roditelji daju detetu ime Hegbert?) stajao tamo i čekao da se odamo, kao da misli da ćemo biti toliko glupi. Poklapali smo šakama usta da se ne bismo glasno smeјjali, ali on bi nas nekako uvek uvrebao. Okretao bi se na jednu, pa na drugu stranu, onda zastao, a one očice usmerile bi se pravo ka nama, kroza samo drvo. „Znam te koji si, Landone Kartere“, rekao bi, „a zna i Gospod.“ Sačekao bi jedno minut da nam to dopre do mozga, a onda konačno krenuo dalje, pa bi tog vikenda tokom propovedi zurio pravce u nas i izgovarao rečenice kao što je: „Bog je prema deci milostiv, ali i deca moraju biti dostojna.“ A mi bismo se na to zgurili u klupama, ali ne od stida, već da bismo prikriili novi napad kikitotanja. Hegbert nas uopšte nije razumeo, što je stvarno u neku ruku bilo čudno, s obzirom na to da je i sam imao dete

i tako dalje. A opet, imao je ćerku. Međutim, o tome ću opširnije pričati kasnije.

U svakom slučaju, kao što rekoh, Hegbert je jedne godine napisao *Božićnog anđela* i odlučio da umesto Dikensa postavi *taj* komad. Sama predstava zapravo nije bila loša, što je iznenadilo sve odreda prve godine njenog izvođenja. U osnovi je to bila priča o čoveku kome je pre nekoliko godina umrla žena. Taj Tom Tornton je istinski pobožan, ali doživljava krizu vere pošto mu je supruga umrla na porođaju. Sam-samcit odgaja devoјčicu, ali nije baš najsjajniji otac, a devoјčica za Božić svim srcem želi naročitu muzičku kutiju sa izrezbarenim anđelom na poklopcu, čiju je sliku isekla iz nekog starog kataloga. Tip dugo i pomno traži taj dar za nju, ali ne može nigde da ga nađe. Dakle, Badnje je veče, a on još traga, i dok je u gradu i pretražuje prodavnice, nailazi na čudnu ženu koju nikada dotad nije video, a ona mu obećava da će mu pomoći da pronade dar za ćerku. Najpre, međutim, pomažu jednom beskućniku (u to vreme zvali su se klošari, uzgred budi rečeno), potom svraćaju u sirotište da obiđu neku decu, pa onda idu u posetu nekoј usamljenoј starici koja bi samo volela malo društva na Badnje veče. Tu misteriozna žena pita Toma Torntona šta on želi za Božić, a on odgovara da bi hteo da mu se vrati supruga. Ona ga vodi do gradske fontane i naređuje mu da pogleda u vodu jer će tu naći ono što traži. Pogledavši u vodu, on vidi lice svoje ćerčice, i tu se silno potrese i rasplače. Dok on jeca, misteriozna dama beži,

Tom Tornton je traži, ali ne može nigde da je nađe. Na kraju se zaputi kući, a po glavi mu se vrte pouke stečene te večeri. Ulazi u sobu svoje ćerčice, i dok je gleda tako usnulu, shvata da je ona sve što mu je ostalo od supruge, te iznova udara u plač zato što zna da joj nije bio dovoljno dobar otac. Idućeg jutra, kao čarolijom, muzička kutija je pod jelkom, a anđeo izrezbaren na njoj izgleda tačno kao ona žena koju je video prethodne večeri.

Dakle, predstava stvarno uopšte nije bila toliko loša. Ako ćemo pravo, ljudi bi oči isplakali kad god je gledaju. Svake godine je punila sedišta, pa je zbog takve popularnosti Hegbert na kraju morao da je preseli iz crkve u Bofortsko pozorište, koje je imalo mnogo više mesta. Kad sam bio četvrta godina srednje škole, predstava se izvodila dvaput pred dupke punim gledalištem, što je, s obzirom na to ko je zapravo glumio u njoj, već bilo priča za sebe.

Vidite, Hegbert je želeo da u predstavi glumi omladina – učenici četvrtog razreda srednje škole, a ne pozorišna ekipa. Mislio je valjda da će tu naučiti štošta korisno pre nego što odu na koledž i nađu se oči u oči sa svakojakim bludnicima. Bio je takav tip, znate, većito je želeo da nas sačuva od iskušenja. Hteo je da znamo da je Bog stalno tu i posmatra nas, čak i kad smo daleko od kuće, i ako poklonimo poverenje Bogu, sve će na kraju biti kako treba. Taj nauk ću i sam steći s vremenom, ali nije mi ga preneo Hegbert.

* * *

Kao što nešto ranije rekoh, Bofort je bio vrlo tipičan i prosečan južnjački grad, mada jeste imao zanimljiv istorijat. Pirat Crnobradi svojevremeno je u njemu posedovao kuću, a navodno je njegov brod *Osveta kraljice Ane* zakopan tu negde u pesku, pri samoj obali. Neki arheolozi ili okeanografi, ili već koji tamo što tragaju za takvim stvarima, nedavno su izjavili kako su ga našli, ali niko još nije sasvim siguran, budući da je brod potonuo pre više od dvesta pedeset godina, pa ne možeš baš otvoriti kasetu i proveriti mu saobraćajnu dozvolu. Bofort je mnogo uznapredovao od pedesetih, ali i dalje nije, da kažeš, neka bitna metropola ili tako nešto. Bofort je bio i uvek će biti omanji, ali dok sam ja rastao, jedva da je zasluživao da bude obeležen na karti. Da bi se stekla jasnija predstava, treba znati da izborna oblast kojoj pripada Bofort obuhvata čitav istočni deo države – nekih pedeset hiljada kilometara kvadratnih – a tu nije bilo jednog jedinog grada sa više od dvadeset pet hiljada ljudi. No čak i u poređenju sa tim gradovima, Bofort se smatrao omanjim. Sve istočno od Rolija i severno od Vilmingtona, do same granice s Virdžinijom, pripadalo je oblasti koju je zastupao moj otac.

Pretpostavljam da ste čuli za njega. On je u neku ruku legenda, čak i sad. Zove se Vort Karter i bio je kongresmen bezmalo trideset godina. Svake druge godine u doba izbora njegov slogan je glasio: „Vort Karter zastupa _____“, pa onda upišeš ime grada gde živiš. Pamtim da smo mama i ja, putujući kolima onda kad treba

da se pojavimo kako bismo pokazali narodu da je on jedan pravi porodični čovek, vidali takve nalepnice na odbojnicima drugih kola, sa šablonski ispisanim imenima mesta kao što su Otvej, Čokoviniti, Seven Springs. U ovo naše vreme tako nešto ne bi prošlo, ali u ono doba bila je to vrlo prefinjena propaganda. Kad bi to pokušao sada, slutim, oni koji su protiv njega ubacili bi u taj prazan prostor svakojake svinjarije, ali mi nijednom ništa slično nismo videli. Dobro, možda jednom. Neki farmer iz duplinskog okruga jednom je u praznom prostoru upisao reč *govno*, a kad je mama to videla, pokrila mi je oči i pomolila se tražeći oprostaj za tog nesrećnog neukog ološa. Nije se baš tim rečima izrazila, ali smisao mi je bio jasan.

Dakle, moj otac, gospodin Kongresmen, bio je glavonja, i to su znali svi – doslovno svi – uključujući i matorog Hegberta. E sad, njih dvojica se nisu baš najbolje slagali, nikako, uprkos tome što je otac odlazio u Hegbertovu crkvu kad god je u gradu, što, da budem iskren, i nije bilo preterano često. Uz svoje ubeđenje da su bludnici predodređeni da čiste pisoare u paklu, Hegbert je verovao i u to da je komunizam „boljka koja osuđuje čovečanstvo na neznabožništvo“. Iako reč neznabožništvo ne postoji – ne uspevam da je nađem ni u jednom rečniku – stado je znalo na šta on misli. A takođe je znalo i to da on svoje reči naročito upućuje mome ocu, koji je sedeo žmureći i pravio se da ne sluša. Otac je bio u jednom od kongresnih odbora zaduženih za

nadgledanje „crvenog uticaja“, koji je, navodno, prodirao u svaki aspekt države, uključujući i narodnu odbranu, više obrazovanje, čak i uzgoj duvana. Morate imati u vidu da se to dešavalo u vreme hladnog rata; napetost je bila velika, a nama Severnokarolinjanima trebalo je nešto što će to svesti na jedan ličniji nivo. Moj otac je dosledno tragao za činjenicama, no one nisu imale značaja za ljude poput Hegberta.

Posle službe, kada dođe kući, otac bi rekao nešto u stilu: „Velečasni Salivan je danas bio u retko dobroj formi. Nadam ste da ste čuli onaj deo o Svetom pismu, gde Isus govori o siromašnima...“

Ma kako da ne, tata...

Moj otac se upinjao da ublaži situacije kad god je to moguće. Mislim da je zato i ostao u Kongresu toliko dugo. Taj je znao da ljubi najružnije bebe koje je čovečanstvo upoznalo i da svejedno smisli nešto lepo što može reći. „Kako je to blago dete!“, kazao bi kad beba ima džinovsku glavu, ili „Kladim se da je ovo najmilija devojčica na svetu“ kad beba ima beleg preko čitavog lica. Jednom se pojavila dama s kincem u invalidskim kolicima. Otac ga je samo pogledao i rekao: „Deset na jedan da si najpametniji mališa u odeljenju.“ I bio je najpametniji! Da, mome ocu su takve stvari sjajno išle od ruke. Taj je mogao da se dohvati i sa najboljima, verujte mi na reč. A nije bio ni toliko rđav tip, ne istinski rđav, naročito kad se uzme u obzir da me nije ni tukao niti išta slično.

Ali nije bio uz mene dok sam rastao. Mrsko mi je to da kažem, jer danas ljudi tvrde tako nešto čak i ako je roditelj *bio* uz njih, jer im to dobro dođe da opravdaju svoje ponašanje. *Moj ćale... nije me voleo... eto zašto sam postao striper i nastupao u Šouu Džerija Springera...* Ja ovo ne koristim da bih opravdao osobu u koju sam izrastao, nego prosto konstatujem činjenicu. Moj otac nije bio kod kuće devet meseci u godini i za to vreme je živeo u Vašingtonu, u stanu udaljenom petsto kilometara. Majka nije putovala s njime zato što su oboje želeli da odrastam „isto kao što su rasli oni“.

Dabome, moj deda po ocu vodio je svoga sina u lov i na pecanje, učio ga da se lopta, bio prisutan na njegovim rođendanima, radio sve one sitnice koje poprilično znače dok ne odrasteš. Moj otac je pak meni bio tuđin, neko kog maltene ne poznajem. Prvih pet godina života mislio sam da svima očevi žive negde drugde. Tek kada me je moj najbolji drugar Erik Hanter u zabavištu pitao ko je taj tip što se prethodne večeri pojavio u mojoj kući, shvatio sam da nešto tu ne štima.

„To mi je otac“, ponosito sam rekao.

„O!“, kazao je Erik rijući mi po kutiji sa užinom, pošto je tražio moj „milki vej“. „Nisam znao da imaš oca.“

Kao da me je neko iz sve snage ošamario.

I tako sam rastao pod majčinim okom. Ne kažem, bila je ona fina dama, mila i blaga, od onih majki o kakvima većina sanja. Ali nije imala niti je ikada mogla imati muškog uticaja na moj život, a usled te činjenice,

udružene s mojim sve ozbiljnijim rušenjem iluzija o ocu, postao sam donekle buntovnik, još kao vrlo mlad. Ne pokvareni buntovnik, pazite. Ja i moji drugari znali smo povremeno da se kasno uveče iskrademo iz kuće i nasapunamo prozore kola, ili da jedemo kivan kikiriki na groblju iza crkve, ali pedesetih su zbog takvog ponašanja drugi roditelji vrteli glavom i šaputali svojoj deci: „Ne treba ti da budeš kao onaj mali Karter. Taj će ekspresno završiti u zatvoru.“

Ja. Negativac. Zato što jedem kuvani kikiriki na groblju. Pa vi vidite.

U svakom slučaju, otac i Hegbert nisu se slagali, ali ne samo zbog politike. Ne, izgleda da su se otac i Hegbert poznavali još od davnine. Hegbert je bio dvadesetak godina stariji od moga oca, a pre nego što je postao sveštenik, radio je kod oca moga oca. Moj deda je – iako je provodio mnogo vremena s mojim ocem – bio đubre da mu nema ravna. Upravo je on, uzgred budi rečeno, i stvorio porodično bogatstvo, ali ne bih da ga zamišljate kao čoveka koji crnči nad svojim poslom, marljivo radi na njemu i gleda ga kako se razgranava, s vremenom polako napreduje. Moj deda je bio mnogo lukaviji. On je svoj novac umnožavao prosto – započeo je kao ilegalni prodavac pića i nakupio se para za vreme prohibicije tako što je švercovao rum sa Kube. Potom je krenuo da kupuje zemlju i daje je u napolicu. Uzimao je devedeset posto novca koji napoličari zarade od duvana, a onda im zajmio novac kada god im zatreba, i to sa

sumanutom kamatom. Naravno, ni u jednom trenutku nije ni nameravao da uzme dug u novcu – umesto toga bi u nadoknadu prisvojio svaku zemlju i opremu koja se zadesi u njihovom vlasništvu. A onda je, u jednom času koji će nazivati „svojim trenutkom nadahnuća“, osnovao banku pod imenom *Karterovo bankarstvo i pozajmice*. Jedina druga banka na površini od dva okruga misteriozno je izgorela, a kako je u međuvremenu krenula Depresija, nije više ni proradila. Mada su svi znali šta se uistinu desilo, iz straha od odmazde nikada niko nije ni pisnuo, a strahovali su s pravom. Nije misteriozno izgorela samo ta banka.

Kamate su mu bile nečuvvene, te je malo-pomalo nagomilao još zemlje i imovine od dužnika koji nisu mogli da vrate dug. Kad je Depresija najjače drmala, prisvojio je desetine firmi i imanja širom okruga i ostavio prvobitne vlasnike da rade za platu, pri čemu ih je plaćao taman koliko da ih zadrži tu gde jesu, budući da nisu ni imali kuda drugde. Govorio je kako će im prodati natrag njihove firme i imanja čim se ekonomsko stanje bude popravilo, a ljudi su mu uvek verovali.

Ni u jednom jedinom slučaju, međutim, nije održao obećanje. Na kraju je imao u šakama ogroman komad privrede našeg okruga i zloupotrebljavao je svoju moć na sve moguće načine.

Voleo bih da vam ispričam kako ga je na kraju sustigla jeziva smrt, ali nije ga to zadesilo. Umro je u dubokoj starosti dok je spavao uz ljubavnicu na svojoj jahti

kraj obale Kajmanskih ostrva. Nadživeo je obe žene i sina jedinca. Nije loš svršetak za jednog takvog tipa, ha? Kako sam naučio, život nikada nije pravičan. Ako u školama ičemu uče đake, onda treba da ih uče tome.

Ali da se vratim priči... čim je shvatio kakvo je u suštini đubre moj deda, Hegbert je dao otkaz i prešao u sveštenike, a onda se vratio u Bofort i započeo službu u istoj onoj crkvi u koju smo mi odlazili. Prvih nekoliko godina uložio je u usavršavanje gromopucatelnog izvođenja svojih mesečnih propovedi o zlu što proističe od pohlepkih, a to mu je slabo ostavljalo vremena i za šta drugo. Napunio je četrdeset tri godine pre nego što se uopšte oženio; imao je pedeset pet kad mu se rodila ćerka, po imenu Džejmi Salivan. Njegova supruge, krhko stvorenjce dvadeset godina mlađe od njega, imala je šest pobačaja pre nego što će roditi Džejmi, a na kraju je umrla na porođaju, pretvorivši Hegberta u udovca koji mora sam da podiže svoju kćer.

Otuda, dabome, priča na kojoj se zasnivao onaj komad.

Ljudi su tu priču znali i pre nego što je komad prvi put izveden. Bila je od onih koje su kružile od usta do usta kada god Hegbert treba da krsti dete ili da prisustvuje sahrani. Svi su je znali i upravo bi se zato, čini mi se, toliko i raznežili kada god gledaju božićnu predstavu. Znali su da se zasniva na nečemu što se odigralo u stvarnom životu, a time je zadobijala posebno značenje.

Džejmi Salivan je bila četvrta godina srednje škole, isto kao ja, i već odabrana da glumi anđela, mada teška

posla da je iko drugi i imao šanse. Zbog toga je, naravno, te godine predstava bila više nego posebna. Očekivalo se da postigne pravi uspeh, možda najveći dotad – makar po mišljenju gospođice Garber. Ona je bila profesorica drame i već je naveliko trubila o mogućnostima kad sam se prvi put našao na njenom času.

E sad, nisam baš doslovno planirao da te godine odaberem dramu. Zaista nisam, ali izbor je bio ili ona, ili hemija dva. Stvar je u tome što sam mislio da će to biti laganica, naročito u poređenju sa onim drugim izborom. Ništa papiri, ništa kontrolni, ništa tabele iz kojih moraš da bubaš protone i neutrone, da kombinuješ elemente i ispisuješ ispravne formule... ima li čega lepšeg za jednog učenika četvrte godine? To mi je delovalo kao izvesna stvar, i kada sam se prijavio, mislio sam da ću prosto moći da prespavam veći deo svakog časa, što mi je, s obzirom na pozna noćna jedenja kikirikija, u to doba bilo i te kako važno.

Prvog dana sam stigao među poslednjima, ušavši svega koju sekundu pre nego što je zazvonilo za početak časa, i seo u zadnju klupu. Gospođica Garber je stajala leđima okrenuta odeljenju i upravo bila uposlena ispisivanjem svoga imena i prezimena velikim pisanim slovima, kao da ne znamo ko je ona. Svi su je znali – nemoguće je bilo ne znati je. Bila je ogromna, visoka najmanje metar i osamdeset osam, i imala je plamenoridu kosu i bledu kožu na kojoj su joj se poznavale pegice sve dok nije dobroano zašla u četrdesete. Takođe je

bila i gojazna – iskreno bih rekao da je gurala preko sto deset kila – i zaljubljena u cvetaste džak-haljine. Nosila je debele, tamne naočari sa okvirom od rožine i svakog je pozdravljala izgovarajući „Zdravooo“, donekle pevajući taj drugi slog. Gospođica Garber je bila jedinstvena, to je sigurno, i neudata, što je dodatno pogoršavalo stvar. Koliko god godina imao, nijedan muškarac ne može se uzdržati od sažaljenja prema takvoj curi.

Ispod imena je zapisala koje ciljeve želi da ostvari te godine. „Samouverenost“ je bila pod brojem jedan, za njom je sledila „Samosvest“, a treće je bilo „Samoispunjenje“. Gospođica Garber je bila veliki ljubitelj raznih „samo“, čime je ozbiljno prednjačila u odnosu na tadašnju psihoterapiju, mada toga u to vreme verovatno nije ni bila svesna. Gospođica Garber je na tom polju bila pionir. Možda je to imalo neke veze s njenim izgledom; možda je naprosto pokušavala da se lakše oseti u sopstvenoj koži.

Ali sad napravih digresiju.

Nisam primetio ništa neobično sve dok čas nije započeo. Mada Bofortska srednja škola nije bila velika, pouzdano sam znao da je manje-više jednak broj momaka i devojaka, pa sam se zato i iznenadio kada sam video da na tom času najmanje devedeset posto đaka čine devojke. Prisutan je bio samo još jedan muškarac, što je, po mome mišljenju, bilo dobro, i načas me je zapljusnulo osećanje „čuvaj se svete, evo mene“. Devojkice, devojke,

devojke... nisam se mogao uzdržati da ne razmišljam o tome. Devojke i devojke, a nijednog kontrolnog na vidiku.

Slažem se, nisam bio baš najpromišljeniji klinac u kraju.

I tako ti gospođica Garber potegne temu božićne predstave i svima saopšti da će te godine anđeo biti Džejmi Salivan. Gospođica Garber je smesta zatapšala – i ona je bila pripadnik iste crkve – a mnoštvo njih je smatralo da se loži na Hegberta u romantičnom smislu. Kada sam prvi put to čuo, sećam se, pomislio sam kako je dobro što su prematori da prave decu, ako bi se nekada spandali. Zamislite to – prozirni pa na pegice? Od same pomisli svako bi se stresao, ali dabome, nikada to niko nije rečju pomenuo, makar dok je u dometu sluha gospođice Garber i Hegberta. Jedno je ogovarati, sasvim stoto zlonamerno ogovarati, a mi čak ni u srednjoj školi nismo bili *toliko* zli.

Gospođica Garber je i dalje tapšala, neko vreme sasvim sama, sve dok joj se najzad nismo i svi mi pridružili, pošto je bilo očigledno da to od nas i hoće. „Ustani, Džejmi“, rekla je. I tako je Džejmi ustala i obrnula se, a gospođica Garber je zatapšala još brže, kao da se nalazi u prisustvu prave-pravcate filmske zvezde.

E sad, Džejmi Salivan je bila fina devojka. Zaista fina. Bofort je bio toliko mali da je imao samo jednu osnovnu školu, pa smo tako čitavog života išli u isto odeljenje i slagao bih kada bih rekao da nikada nisam progovorio s njom. Jednom, u drugom razredu, sedela je čitave godine desno od mene i čak smo nekoliko puta popričali, ali to

ne znači da sam se ne znam koliko družio s njom u slobodno vreme, čak ni u to doba. Jedno je bilo koga viđam u školi; potpuno drugo s kime se viđam *posle* škole, a Džejmi mi nikada nije bila upisana u društveni kalendar.

Ne kažem da je Džejmi bila neprivlačna – nemojte me pogrešno razumeti. Nije bila ni grdna niti išta slično. Sreća te je povukla na majku, koja, ako je suditi po slikama, nije bila nimalo ružna žena, naročito kada se ima u vidu za koga se na kraju udala. Ali Džejmi nije bila baš ni ono što sam ja smatrao privlačnim. Uprkos tome što je bila mršava i imala svetlu kosu boje meda i blage plave oči, uglavnom je izgledala nekako... *obično*, pa i to kad je uopšte primetiš. Džejmi nije mnogo marila za spoljašnjost, pošto je uvek tragala za osobinama kao što je „unutrašnja lepota“, pa pretpostavljam da je delom i to razlog što je izgledala tako kako je izgledala. Otkako sam je znao – a to je bilo odvajkada, ako pamтите – uvek je nosila čvrsto pritegnutu punđu, maltene kao usedelica, bez tačkice šminke na licu. Kada se to udruži s njenim uobičajenim smeđim džemperom na kopčanje i kariranom suknjom, uvek je delovalo kao da je krenula na razgovor povodom zaposlenja u biblioteci. Mislili smo ranije da joj je to samo faza i da će je s vremenom prevazići, ali nikad je nije prevazišla. Ni za prve tri godine srednje škole nije se ni za trun promenila. Jedino se na njoj menjala veličina odeće.

Ali Džejmi nije bila drugačija samo zbog svoga izgleda; bila je drugačija i po svojim postupcima. Džejmi nije

provodila vreme dangubeći u *Sesilovom ekspres restoranu* niti odlazila na pižama-žurke kod drugih devojaka, a pouzdano sam znao da u životu nije imala momka. Matorog Hegberta bi verovatno lupila srčka da je imala momka. Ali čak i da je nekim čudom Hegbert to dozvolio, ništa se ne bi promenilo. Džejmi je nosila Bibliju sa sobom kuda god da kroči, te ako njen izgled i Hegbert ne bi rasterali momke, rasterala bi ih neminovno ta Biblija. Ne kažem, meni je Biblija bila draga kao i svakom pubertetliji, ali činilo se da Džejmi uživa u njoj na neki meni potpuno stran način. Ne samo što je svakog avgusta išla u letnju biblijsku školu već je čitala Bibliju na svakom odmoru za užinu u školi. Po mome mišljenju, to naprosto nije bilo normalno, svejedno što je sveštenikova kći. Kako god obrneš, Pavlove poslanice Efešanima nisu ni približno zabavne kao flertovanje, ako me razumete.

Ali Džejmi se nije ni tu zaustavljala. Usled tolikog čitanja Biblije, a možda i usled Hegbertovog uticaja, Džejmi je verovala da je važno pomagati drugima, i upravo je i pomagala drugima. Znao sam da dobrovoljno radi u sirotištu u Morhed Sitiju, ali njoj ni to naprosto nije bilo dosta. Većito je bila zadužena za prikupljanje novca za ovo ili ono, pomagala svima redom od Malih izviđača do Indijanskih princeza*, i znam da je sa četrnaest godina deo leta uložila u krečenje fasade

* Program udruženja YMCA, sličan programu izviđača, ali s namenom ojačavanja bliskosti između očeva i ćerki. (Prim. prev.)

kuće jednog vremešnog suseda. Džejmi je bila od onih devojaka koje će počupati korov u nečijem dvorištu bez potrebe da je iko za to zamoli, ili zaustaviti saobraćaj kako bi pomogla sitnoj dečici da pređu ulicu. Džeparac je štedela da kupi novu košarkašku loptu siročićima, ili bi se pak nedeljom samo obrnula i ubacila novac u korpu u crkvi. Bila je, drugim rečima, devojka naspram koje smo svi mi ostali delovali pokvareno, i kada god joj je pogled poleteo ka meni, prosto sam se morao osetiti kao krivac iako nisam ništa ružno uradio.

A Džejmi svoja dobra dela nije ograničavala samo na ljude. Ako je nekad naišla na povređenu životinju, recimo, i njoj je pokušavala da pomogne. Oposumu, veverici, psu, mački, žabi... njoj to nije bilo važno. Veterinar Rolings znao ju je iz viđenja i vrteo je glavom kad god je vidi kako ide ka njegovim vratima i nosi kartonsku kutiju s novom životinjkom. Skinuo bi naočari pa ih obrisao maramicom, a Džejmi bi za to vreme objasnila kako je našla jadno stvorenjce i šta mu se desilo. „Udarila su ga kola, doktore Rolingse. Mislim da je bila božja promisao da ga ja nađem i pokušam da ga spasem. Pomoći ćete mi, jelte?“

Kod Džejmi je sve bilo božja promisao. Eto šta je još smetalo kod nje. Vazda je pominjala božju promisao kad razgovaraš s njom, koja god da je tema priče. Kiša osujetila bejzbol utakmicu? Sigurno je božja promisao htela da spreči nešto gore. Test iznenađenja iz trigonometrije na

kojem su prsli svi u odeljenju? Sigurno je božja promisao da se borimo sa izazovima. Nebitno, stekli ste sliku.

A tu je, nego šta, bila i čitava ta situacija s Hegbertom, a to joj nimalo nije išlo naruku. Sigurno nije lako kad si sveštenikova ćerka, ali kod nje je to izgledalo kao nešto najprirodnije na svetu i kao da je imala sreće što je time blagoslovena. Tako se i sama izražavala. „Ja sam veoma blagoslovena što imam oca kao što je moj.“ Kad god je to rekla, nama je jedino preostajalo da vrtimo glavom i pitamo se sa koje li je planete zapravo došla.

Međutim, uprkos svim tim drugim odlikama, mene je *istinski* izluđivalo to što je uvek bila tako prokletno vesela, šta god da se događa oko nje. Kunem se, ta devojka nikada ništa ružno nije rekla ni o čemu i ni o kome, čak ni o nama koji nismo bili baš preterano fini prema njoj. Pevušila je sebi u bradu dok ide ulicom, mahala nepoznatima kada se provezu kolima. Ponekad bi dame istrčale iz kuće ako je vide da prolazi, pa je nutkale hlebom od bundeve koji su čitavog dana mesile, ili pak limunadom ako je sunce visoko odskočilo. Kao da ju je obožavala svaka odrasla osoba u gradu. „Ona je jedna vrlo fina mlada dama“, govorili su kad god se pomenje Džejmino ime. „Svet bi bio lepši da je više takvih.“

Ali moji drugari i ja nismo to baš tako sagledavali. Po našem mišljenju, jedna Džejmi Salivan bila je i predovoljna.

O svemu tome sam razmišljao dok je Džejmi stajala pred nama tog prvog časa drame i priznajem da me

nije mnogo zanimalo da je gledam. Ali čudnovato, kada se Džejmi okrenula ka nama, doživeo sam u neku ruku šok, kao da sam seo na голу žicu ili tako nešto. Bila je u kariranoj suknji i beloj bluzi ispod istog onog smeđeg džempera na kopčanje koji sam milion puta video, ali na grudima je posedovala dve novonastale izbočine koje džemper nije mogao da skrije, a mogao sam se zakleti da pre samo tri meseca nisu bile tu. Nikada nije imala na sebi šminku, pa ni tad, ali lice joj je bilo preplanulo, verovatno od odlazaka u biblijsku školu, i prvi put je izgledala – hm, gotovo ljupko. Naravno, tu misao sam odmah oturio od sebe, ali dok je prelazila pogledom po prostoriji, zaustavila ga je na meni i osmehnula mi se, očigledno radosna što me vidi u odeljenju. Tek kasnije ću saznati zašto.